

Mord på en god bog?: Sure Onkel Danny

Jyllands-Posten 30. juli 2006, indblik, side 11

Det går ikke altid godt, når en roman filmatiseres. Dan Turèll hadede - udadtil i hvert fald - celluloid-versionen af Mord i mørket. 20 år efter ser blandt andre Michael Falch tilbage på en premierefest, hvor hovedpersonen skred midt i det hele.

AF MICHAEL ENNGAARD og JESPER STEIN LARSEN

Det er 20 år siden, men Michael Falch glemmer aldrig den aften i Imperial. Ved siden af ham på biografens fineste sofarække sad Dan Turèll - bare ikke ret længe. Forfatteren til filmens forlæg holdt ud cirka et kvarter, så forlod han salen, mens premierepublikummet stirrede forbløffet efter hans karakteristiske silhuet.

Hovedrolleskuespilleren formodede, at Turèll skulle tisse, men da nabosædet havde været øde i mere end 10 minutter, rejste han sig i mørket for at gå ud at kigge efter ham. Falch fandt Turèll siddende på trappen udenfor, omringet af journalister, arrigt pulsende på piben.

I dramatisk spruttende vendinger underholdt forfatteren forsamlingen med, hvor pinagtig han anså Sune Lund-Sørensens filmatisering for at være, og Michael Falch, primært omtalt som Michael Falsk, var muligvis den dårligste skuespiller, Dan Turèll havde set.

Malurt-sangeren vaklede groggy tilbage i biografen. Festdagen, han havde visualiseret på forhånd, var nu et ondt gøglebillede, skønt Turèll nåede at hviske, at han ikke skulle tage udtalelserne alvorligt.

Optrinnet var blot et reklamestunt timet efter relanceringen af Mord i mørket, der netop skulle ud som billigbog - paradoksalt nok med Michael Falch på forsiden.

»Jeg dyrkede virkelig Dan Turèlls bøger, de var kult for mig. Mord i mørket var mit drømmeprojekt, og så laver han den tackling bagfra. Det var det værste, jeg havde oplevet i showbizz på det tidspunkt,« fortæller Michael Falch i dag.

Tegneren Peder Bundgaard, Dan Turèlls nære ven, husker også den 19. september 1986.

»Jeg var forbi Dan om dagen, og det var tydeligt, at han var gennemstegt og i ondt lune. Han følte sig umyndiggjort af Nordisk Film, fordi hans input til projektet var blevet ignoreret. Han kunne ikke lide manuskriptet, og han syntes, at replikkerne lød, som om folk talte med kartofler i munden. Han tilbød konkret sproglig assistanse, men heller ikke her tog de imod tilbuddet. Dan var fascineret af Chandler, som havde skrevet manus til film engang, og nu havde Nordisk Film lavet røvballer ud af hans bog,« siger Peder Bundgaard.

Foretrak Bogart

Turèlls navn- og skruppelløse detektiv var bygget over forfatteren selv, og han så allerhelst afdøde Humphrey Bogart spille rollen.

»Kunne det ikke blive ham, så måske Ole Ernst. Det provokerede Dan, at detektiven blev spillet af en ung mand, oven i købet en rockmusiker. Dan brød sig ikke om rockmusik, og han ville bruge en Malurt-plade som frisbee, hvis han fik sådan en i hånden. Han var i øvrigt heller ikke specielt begejstret for film. Jack Nicholson i Gøgereden, nej, det var ikke noget. Vi så mest Marx Brothers og andre guldrandede klassikere.«

Til Politikens Helle Hellman udtalte Dan Turèll i lørdagsudgaven:

»Vi har jo alle vores hungs, og mit er sproget. Jeg synes, det er et rædselsfuldt sprog, der tales, også af Michael Falch. Dialogen er så grim, at det gør ondt i mine ører. Selv på Vesterbro har jeg faktisk været vidne til, at folk taler med ironi og sarkasme og undertone i stemmen. Men Nordisk Film kan kun lave én slags film: Olsenbanden, Huset på Christianshavn og Matador,« rasede Turèll og gjorde ikke bare Balling og Bahs' initiativer, men film som sådan til et anliggende for analfabeter:

»Film opfylder en masse menneskers tid med ingenting, så besætter de ikke huse.«

Hvorfor Turèll så overhovedet lod rettighederne sælge, har Peder Bundgaard svaret på.

»Skattevæsnet var efter ham, han var i alvorlige økonomiske vanskeligheder. Kunne mordserien blive en succes, ville han have en chance for at redde sig. Derfor åd han talrige ydmygelser, men gik altså sukkerkold til sidst.«

Undskyldning

Michael Falch blev snart rehabiliteret. Avisernes filmkritikere tildelte ham en Bodil for præstationen i Mord i mørket.

»Jeg tror, at Dan havde forestillet sig en lille film noir, en snæver in crowd-ting, og han var måske fortørnet over, at han ikke selv skulle spille hovedrollen, skønt det aldrig var et tema. Erik Balling ledte efter en type, der kunne spæne rundt på Vesterbro og springe over et plankeværk en gang i mellem samtidig med, at vedkommende kunne holde om en flaske. Dan kunne ikke selv have gjort det,« siger Michael Falch.

Ugen efter premieren modtog han et brev fra Dan Turèll. Her undskyldte forfatteren sin opførsel, men

understregede også, at især B.T. og Ekstra Bladet havde skærpet hans udtalelser.

»Jeg var såret og meget ked af det, men tog imod undskyldningen. Man skal vel altid søge tilgivelsen, og det er ikke hver dag, at man overhovedet får tilbudt en undskyldning. Dan gentog den senere *face to face*, han var nærmest overstrømmende, da vi mødtes op til efterfølgeren, Mord i Paradis. Faktisk optog vi som en gimmick en trailer, hvor vi var i slagsmål i en elevator.«

Michael Falch kan godt sætte sig ind i, hvorfor Turèll reagerede så voldsomt.

»Som forfatter og digter var han en enspænder og derfor lidt svag socialt. Jeg kender det fra mig selv, men jeg har alligevel kunnet fungere i orkestre og på fodboldhold. Dan var ikke vant til at indgå i den slags sammenhænge. Det har været hårdt for ham se stoffet blive behandlet af andre.«

Publikum elskede filmen

Trods Dan Turèlls skepsis blev Mord i mørket en betydelig succes. Filmen solgte 210.000 biografbilletter i en tid, da alt over 100.000 var bemærkelsesværdigt for en dansk film. Mord i Paradis, der kom to år senere, solgte 130.000 sæder.

Der blev udarbejdet synopsis til en treer, Mord på Malta, men projektet blev aldrig realiseret. Michael Falch sov for lidt og drak for meget. Han kunne ikke overkomme en tur mere, og han frygtede, at der ville gå folkekomedie i serien.

»Min kone og jeg var forældre til tre børn, og jeg kunne ikke både skrive sange, sørge for at indtage alkohol og samtidig spille skuespil. Jeg skar det fra,« siger Michael Falch, der de senere år har udgivet en række selvbiografiske bøger om blandt andet livet som alkoholiker.

Filmenes instruktør Sune Lund-Sørensen forsvandt til Sverige, hvor han i 1991 instruerede filmen Joker med popsangeren Björn Skifs. Siden har han ikke instrueret spillefilm. I dag har Sune Lund-Sørensen base i Schweiz, og han rejser over hele Europa med speciale i kommercielle filmiske portrætter af virksomheder og institutioner. Turèlls demonstrative udvandring står stadig klart i hans erindring.

»Dan Turèll kendte medierne bedre end nogen anden. Han vidste, at det ville give midteropslag i aviserne,« siger Sune Lund-Sørensen.

Han husker, at Turèll senere ledsagede ham til en italiensk festival for kriminalfilm, som Mord i Mørket var med på.

»Jeg har et svensk radiointerview på bånd, hvor han kalder mig en gentleman. Alt i alt var oplevelsen nok ikke så slem for ham.«

michael.enggaard@jp.dk

jesper.stein@jp.dk

Fakta: Bogen og filmen

Dan Turèlls roman Mord i mørket udkom i 1981 på Borgens Forlag som den første i mordserien, der endte med at rumme 12 krimier med en navnløs detektiv i centrum.

Bogen blev til film i 1986. Sune Lund-Sørensen instruerede og skrev manuskript i samarbejde med Nordisk Films Erik Balling og Henning Bahs. Rockmusikeren Michael Falch spillede hovedrollen, og blandt de øvrige medvirkende var Ove Sprogøe, Ole Ernst, Tommy Kenter, Line Knutzon og Morten Grunwald.